

Hodnocení diplomové práce

Jméno studenta:	Bc. Filip Hájek
Název práce:	Epistemologie psychedelické zkušenosti
Druh práce:	magisterská diplomová práce
Hodnotil:	Mgr. Filip Tvrdý, Ph. D.
Druh hodnocení:	posudek oponenta
Datum:	31. května 2015

Stupeň hodnocení:	A 1 výborně	B 1- výborně mínus	C 2 velmi dobře	D 2- velmi dobře mínus	E 3 dobře	F 4 nevyhověl
	☐	☐	☐	☐	☐	☒

Bodové hodnocení:

Hodnocení (+)	Stupnice					Hodnocení (-)
	1	2	3	4	5	
Probíhaly pravidelné konzultace *	☐	☐	☐	☐	☐	Konzultace neproběhly
Znalost literatury k tématu	☐	☐	☐	☐	☒	Neznalost literatury k tématu
Kriticky hodnotí zdroje	☐	☐	☐	☐	☒	Nehodnotí použité zdroje
Obsahuje analýzu problému	☐	☐	☐	☐	☒	Nevykazuje analytické schopnosti
Dobrá logická výstavba textu	☐	☐	☐	☐	☒	Špatná logická výstavba textu
Dobrý úvod	☐	☐	☐	☐	☒	Nedostatečný úvod
Ucelený závěr	☐	☐	☐	☐	☒	Nedostatečný závěr
Správně vedený vědecký aparát	☐	☐	☐	☒	☐	Nesprávně vedený vědecký aparát
Kvalitní jazykové podání	☐	☐	☒	☐	☐	Špatné jazykové podání

* Vyplňuje jen vedoucí práce.

Kontrola plagiátorství:

Oponent nekontroloval práci v systému theses.cz.

Slovní hodnocení:

Hned na úvod svého posudku musím velice důrazně formulovat svou hlavní námitku: nejedná se o akademický text. Sám autor přiznává, že obsahem práce jsou „toulky vlastní psychikou“ (s. 3), při nichž musí být i „básníkem“ a „malířem“ (s. 6), a už jen samotná tato proklamace stačí, aby byla práce považována za nepřijatelnou. Přesto jsem se při čtení pokusil řídit se autorovým doporučením z pozn. 36 na s. 29: „rád bych apeloval na čtenáře také tohoto textu, aby jej brali se značným odstupem“. Naneštěstí ani tato výzva se nesetkala s kýženým účinkem: předkládaná práce je zatížena obrovským množstvím chyb formálních, metodologických i obsahových.

Pozoruhodné především je, že si diplomant jednooborového studia katedry filozofie zcela obešel bez použití filozofických zdrojů. V textu je velmi stručně a většinou zcela bez souvislosti zmíněno šest pramenů napsaných filozofy: Areopagita (s. 25, citováno z online zdroje), Camus (motto kapitoly na s. 6), Heidegger (jedna věta na s. 24), Nietzsche (motto kapitoly na s. 52), Ryle (dvouřádková pozn. 55 na s. 38), Wittgenstein (osmislovná aforistická citace na s. 36). Naopak je velmi bohatě zastoupena literatura, jež je vědeckým i filozofickým společenstvím často označována za pseudovědu. V textu je tak například využit Stanislav Grof, dvojnásobný držitel ocenění Bludný balvan za roky 2000 a 2008. Dále Stephen LaBerge z *The Lucidity Institute* nabízející kurzy lucidního snění v ceně tisíců dolarů nebo Peter Russell z obdobné New Age organizace *Spirit of Now*. V seznamu použité literatury dále najdeme publikace buddhistického vydavatelství DharmaGaia, knihy o šamanismu či zcela nedůvěryhodné online zdroje. Za týkající se filozofie lze považovat nanejvýš s. 6, 36-42 a 57-58, kterým se proto budu ve svém posudku systematictěji věnovat. I tyto několikařádkové či nanejvýš několikastránkové pasáže se ale vyznačují naprostým amatérismem, na něž podrobněji poukážu dále. Zbytek práce se skládá z náhodně poskládaných střípků z oblasti adiktologie (s. 8-20), mysticismu (s. 21-30), psychiatrie (s. 31-36), šamanismu (s. 43-51), psychologie a oneirologie (s. 52-57).

Masivní část práce zabírají „auto-experimenty“ (s. 59-80); přesně se jedná o 57 tisíc znaků z celkových 202 tisíc, asi tedy o 28% textu. V nich se diplomant svěřuje se svými soukromými zážitky s psychedelickými látkami, řečeno jím používanou terminologií s „tripy“. Tyto části jsou stylisticky velmi blízké deníku dr. Vladimíra Dbalého, bývalého ředitele Nemocnice Na Homolce. Pro srovnání: „Celé dopoledne sněžím (během 8 dnů 10 g to je síla) a diazepamuji. Jsem totálně DOWN.“ (Dbalého zápis z 8. března 2011). Dovoluji si odhadnout, že ani na UJAK by ovšem Dbalý neobhájil svůj deník jako diplomovou práci. K dosažení přijatelného akademického statusu práce nepomáhají ani ručně malované obrázky (s. 62), které do vědeckého textu nepatří a patřit nemohou. Celé autorovo nepochopení smyslu vědecké práce zřejmě plyne z noticky na s. 9, kde autor píše: „zkušený uživatel [psychedelických látek] je někdy nazýván psychonautem (příp. *neuronautem*)“. Já se ale domnívám, že mezi odborníky v dané oblasti je mnohem běžnější označení „drogově závislý“, „narkoman“ nebo „toxikoman“. V poděkování diplomant děkuje katedře obecné lingvistiky za „zprostředkování finanční podpory pro terénní výzkum v Amsterdamu“. Drogová turistika by v žádném případě neměla být považována za výzkum a je dosti zarážející, že se tak děje s finanční podporou Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

Mezi **formální nedostatky** předkládané práce patří velmi časté citování textu v kurzívě (poprvé s. 10). Autor také formálně nerozlišuje názvy kapitol a sborníků, protože správně by měly být názvy částí uvedeny v uvozovkách a názvy knih v kurzívě (viz bibliografie na s. 83-88, chybně nadepsaná

„Reference“). Diplomant vůbec neumí korektně citovat, např. odkazy na webové stránky umísťuje přímo do textu poznámek (např. pozn. 2, 6, 7, 9 atd. atd.). Zdá se navíc, že autor pracuje ve většině případů s online zdroji, aspoň podle počtu odkazů v poznámkách pod čarou.

V textu se několikrát objeví gramaticky nekorektní nakládání s velkými písmeny: např. „Mystický Perenialismus“, „Psychiatrický Fyzikalismus“, „Národní Ústav Duševního Zdraví“. Diplomant velice často používá uvozovky, ale nikoli k odlišení mezi objektovým jazykem a metajazykem. Zdá se mi, že jejich pomocí uzavírá běžné termíny, čímž usiluje o pozměnění jejich původního významu; např. „Neříkám, že je to ‚chyba‘.“ (s. 6), „„uhlazovat“ výsledky“, „dalším ‚posláním‘ filozofů“ (s. 6), „univerzální ‚definice‘ psychedelik“ (s. 8), „skrže jaké ‚paradigma‘ je zkušenost vykládána“ (s. 8), „„tvrdé tresty“ ovšem padají jen zřídka“ (s. 9) atd. atd. Taková praxe je nepřijatelná, neboť diplomant používáním tropů a kolokvializmů prokazuje vyjadřovací bezradnost, čímž znesnadňuje či znemožňuje pochopení svých nesouvisle formulovaných myšlenek. V některých vypjatých pasážích autor sklouzává do fragmentárního způsobu psaní, který snad sluší detektivkám drsné školy, ale do akademického psaní rozhodně nepatří; např. „Dobrá.“ (s. 33), „Svoboda zachráněna.“ (s. 33) nebo „Tečka.“ (s. 34). Zdůraznění promluvy pomocí slovy vypsaného interpunkčního znaménka „tečka“ je zřejmě autorovou oblíbenou rétorickou figurou, neboť ho použije hned několikrát (např. s. 43 a 74). Inspirací mu je, předpokládám, indiánské „howgh“ z dobrodružných románů Karla Maye, které také vylučuje možnost další diskuse či nalezení protiargumentu.

Obsahové chyby se v textu objeví hned na počátku, jako například v této značně pochybné definici filozofie: „Dalším ‚posláním‘ filozofů je sestavovat dílčí fakta do ucelených struktur, jakýsi ‚intelektuální tetris‘.“ (s. 6). Zvláštní je, že věta začíná adjektivem „další“, aniž by ale v předchozích částech bylo zmíněno nějaké první poslání. To je jen jedním z mnoha dokladů mimořádně zmatečného způsobu psaní, které neobsahuje žádné pracovní hypotézy, premisy ani závěry. Stejně pochybná je následující definice epistemologie: „„Epistemologii“, ‚teorii poznání‘, chápu jako ‚rastr‘, který stojí na konkrétní ontologických (či metafyzických) předpokladech – definujících, co je nebo může být – a skrze který filtrujeme empirickou evidenci.“ (s. 6). Pokud by autor znal a používal Platónovu tradiční definici poznání jako zdůvodněného a pravdivého přesvědčení (*Theaitétos*, 187b-201c), nemohla by tato práce nikdy vzniknout. V případě subjektivních a navíc psychedelických zážitků totiž nelze o zdůvodnitelnosti ani pravdivosti vůbec mluvit, a proto nemá ani smysl uvažovat jejich epistemologii, nýbrž nanejvýš fenomenologii (ve smyslu jakýchkoli obsahů našich senzorických orgánů).

Jedním z hlavních znaků autorova psaní je neustále se opakující absence argumentace. Např. v diskusi o vědeckém požadavku „pojmenovatelného a vyčíslitelného poznání“ diplomant píše: „Tvrdím, že to nestačí a že plýtváme energii na to méně podstatné.“ (s. 6). Po pěti letech vysokoškolského studia by se ale měl aspoň pokusit své tvrzení podpořit argumentem, takto se jedná o pouhé cvičení v dogmatice. Na jiném místě podobně kategoricky tvrdí: „valné většině věřících je dogmatická stránka lhostejná“ (pozn. 35 na s. 29). Takto silné a anekdotické tvrzení je pak podpořeno odkazem na údajnou autoritu, což ale v tomto případě nelze považovat za korektní argumentaci. Text je navíc i ve svých teoretických částech natolik kryptický, že mu nelze ani při maximální interpretační vstřícnosti porozumět. Není mi například jasné, co autor míní touto pasáží: „Ovšem ani [transpersonální psychologové] si nemohou dovolit příliš zpochybňovat ontologické předpoklady západního paradigmatu, což je tlačí ‚uhlazovat“ výsledky a postupy podle současných

trendů, zejména chtějí-li dostat grant či souhlas etické komise.“ (s. 6). Jaké jsou ty zmíněné „předpoklady západního paradigmatu“ a „současné trendy“ se od něj naneštěstí nedozvíme.

V souvislosti s duševním zdravím a nemocí autor konstatuje: „Nemáme definici ‚normality‘, vůči které bychom mohli vztáhnout jednotlivé ‚abnormality‘.“ (s. 31). Jedná se buď o *argumentum ad ignorantiam*, nebo skutečnou neznalost, protože definice duševního zdraví a nemoci samozřejmě existuje, i když byla v minulosti zpochybňována filozofy z antipsychiatrického hnutí. Srov. např. definici Světové zdravotnické organizace: „Mental health is a state of well-being in which an individual realizes his or her own abilities, can cope with the normal stresses of life, can work productively and is able to make a contribution to his or her community.“ (WHO 2014, Fact Sheet No. 220). Zajímavé je, že v celém textu není Michel Foucault nikdy citován přímo, ale vždy zprostředkovaně přes sekundární literaturu. Naprosto bizarním citačním manévrem je pak následující vyznání: „Smluvil jsem si proto schůzku s Tomášem Páleníčkem z *Národního Ústavu Duševního Zdraví* (NUDZ). Ten mi vysvětlil, že v praxi je to fakticky naopak. Lidé v Česku prý sami chodí, aby je „nějakým práškem dali do kupy“ a oni mohli být opět těmi ‚nivelizovanými pracovními jednotkami‘.“ (s. 32).

Na s. 36-42 se, zdá se, diplomant snaží přiblížit současné teorie vědomí. Činí tak velice netradičně, počínaje tímto úvodním zvoláním: „Abychom se však někam pohnuli, zkusme nahlédnout do diskursivního ‚menu‘ současnosti. Jaké teorie jsou ‚roubovány‘ na vědu a na jakou úroveň bádání se odvolávají?“ (s. 36). Jeho triadické dělení nelze dohledat v žádné literatuře, diplomant si ho prostě a jednoduše vymyslel, aniž by se obtěžoval s uvedením příkladů ze současných autorů. Určuje tři skupiny přístupů: materiální, postmateriální a antimateriální. Domnívám se ale, že mnohem běžnější je mluvit o dualistických a naturalistických teoriích, přičemž ty druhé můžeme ještě dělit na neurální a funkcionální. Samotné definice tří diplomantem určených skupin jsou pochybné až nesmyslné. Například materialismus označuje za „reflexi každodenní zkušenosti“ (s. 36); ani autor ale zřejmě netuší, jak do této každodenní zkušenosti napasovat existenci subatomárních částic, kterou materialisté běžně uznávají. O kus dál autor píše: „Celá realita podléhá zákonům newtonské mechaniky.“ (s. 36-37), jako kdyby neboží materialisté nebyli seznámeni s objevem teorie relativity a kvantové fyziky. Popis postmateriálního pojetí vědomí diplomant staví na online „Manifesto for a Post-Materialist Science“, aniž by zmínil jakýkoli relevantní text Ruperta Sheldraka či dalších. Uvádí sice, že „web *Open Sciences* je však plný odkazů“ (pozn. 53 na s. 38), ale samotné výzkumy buď nepovažuje za relevantní, nebo je nezná; vzhledem k prokázanému rozhledu mi druhá varianta připadá jako podstatně pravděpodobnější. Přesto ale považuje za užitečné podpořit postmateriální stanovisko obvyklou mantrou pseudovědecky založených filozofů, jako je Schrödingerova kočka, fenomén psí, zážitky blízké smrti a média schopná komunikace se zemřelými. Antimateriální pojetí je přiblíženo na základě četby textů guru Petera Russella a najdeme zde bizarní teze o tom, že základem vědomí je světlo nebo že „hmota se neskládá z hmoty“ (s. 39). Poslední myšlenka je raději doplněna vysvětlující poznámkou s číslem 59, která zní: „Přesněji: Hmota, jejíž obraz máme ve vědomí, neodpovídá hmotě, která je ‚tam venku‘.“ Celá tato pasáž, která by mohla být prezentována jako dokonalá ilustrace defektů v myšlení i argumentaci, je uzavřena autorskou úvahou o počátcích univerza: „Kdyby něco ‚hmotného‘ dosáhlo rychlosti světla, nestalo by se to de facto singularitou, ze které, jak se domníváme, vzešel Velký Třesk?“ (pozn. 61 na s. 40). Pevně doufám, že autor se jen sám sebe řečnickicky tázal a že i jeho znalosti fyziky na úrovni základní školy mu postačují k tomu, aby na otázku odpověděl pevným „Ne!“ Úsměvné je, že diplomant na několika místech „světelný“

antimaterialismus ztotožňuje s panpsychismem (např. s. 41 a pozn. 69 na s. 46). Panpsychismus ale v minulosti i současnosti filozofie označoval představu, podle níž je veškerá hmota oduševnělá – nikoli že hmota vůbec neexistuje.

Po takto hutných pseudovědeckých pasážích mi připadá zcela okrajové upozornit na jemnější nedorozumění, kterých se diplomant ve svém výkladu dopustil, jako je například ztotožnění materialismu s humovským empirismem (s. 41). Celý výklad se v této oblasti nebezpečně podobá argumentaci slaměnými panáky (angl. *straw man fallacy*), protože diplomant neuvádí žádné konkrétní příklady a jen si představuje, co by si asi představitelé jednotlivých směrů v určitých situacích mysleli; např. „Materialista by snad řekl něco na způsob...“, „Postmaterialista... by se nejspíše musel uchýlit...“ (s. 41).

Nechci se příliš zabývat těmi částmi diplomové práce, které do ní zjevně nepatří, jako je třeba celá kapitola o šamanismu, v níž autor mimo jiné spekuluje o ontologickém statusu duchovních či mimozemských bytostí, se kterými se šaman na svých toukách zásvětím setkává. Přesto bych chtěl upozornit na podivuhodnou úvahu o využití šamanismu v léčení (či „kurýrování“, jak tomu autor nenuceně říká). Diplomant se zcela vážně zamýšlí nad tím, že pomocí šamanského působení lze léčit i infekční a virová onemocnění: „Stačí tudíž uplatit, či jiným způsobem přemluvit, nagualy, kteří z nějakého důvodu přestali ochraňovat svého „majitele“ (např. kvůli změně životního stylu), aby se vrátili ke své původní činnosti.“ (s. 51). Na tomto příkladu je pěkně vidět, jak psaní neškodných nesmyslů může snadno překročit hranici s kriminálním jednáním, z něhož se někteří léčitelé museli zodpovídat přes soudy České republiky.

Přiznám se, že nad některými pasážemi mi zůstává rozum stát. Dovolím si z nich odcitovat jen dvě, bez jakéhokoli dodatečného komentáře:

Je tedy možné, že Ježíš o reinkarnaci nemluvil proto, aby se vyhnul „farizejskému“ teoretizování namísto praxe, případně aby si jeho posluchači nemohli říct: „času dost, zvládneme to v příštím životě“? Nevíme, byť možné je jistě ledacos. (s. 28)

Je „výhodnější“ (rozumějte: vede k menší anarchii), aby se masy identifikovaly s ateismem, nebo teismem? Co je mocnějším „opiem lidu“? Budeme-li obě varianty srovnávat v jejich monistické verzi, pak na tom nejspíše nezáleží. Pokud totiž vše emanuje z Jednoho, jsme de facto všichni Bohy (resp. Bohem), akorát jsme na to „pozapomněli“. A pokud svět začal Velkým Třeskem a my jsme jen „elektro-chemickou kaší“? Pak zase nemáme co ztratit. „Pravda monismu“ se zdá být v obou případech rovným dílem „nebezpečná“, neboť ať už jsme „vším“ nebo „ničím“, neexistuje instance, která by stála nad námi. (s. 58)

Předkládanou diplomovou práci nedoporučuji k obhajobě, podle mého názoru ji ani nelze vrátit k přepracování. Domnívám se totiž, že diplomant při jejím psaní prokázal naprostou neschopnost kritického myšlení, neznalost akademického psaní a celkově sníženou míru soudnosti. Bez přehánění prohlašuji, že se jednalo o jeden z nejhorších čtenářských zážitků celého mého života, aspoň z oblasti studentských prací. Jsem přesvědčen, že práce měla být zastavena ještě před odevzdáním; je s podivem, že se takto obskurního a pro obor filozofie nepřijatelného tématu někdo vůbec ujal jako školitel. Diplomant by se měl vrátit na počátek k samotnému zadání a začít jinak, lépe. Při čtení

předloženého materiálu lze ale úspěšně pochybovat o tom, zdali toho je diplomant vůbec schopen. Přesto nezbývá než mu v jeho budoucím sisyfovském snažení přát hodně trpělivosti a štěstí.